

การส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ภาษาไทยในยุคโควิด-19 โดยใช้แพลตฟอร์ม EDULEARN

Thai Creative Thinking in the COVID-19 Era by Using the EDULEARN Web Application

ประกายฝน บรรดาศักดิ์ไพศาล

Prakaifon Bundasukpaisan

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์)

Demonstration School Khon Kaen University, Elementary Division (Suksasat)

อีเมล: bpraka@kku.ac.th

วันที่รับบทความ (Received)

13 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised)

21 กุมภาพันธ์ 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

14 มีนาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 ในการจัดเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ในช่วงที่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีการออกแบบตามแนวของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ภายใต้รูปแบบแพลตฟอร์ม “EDULEARN” ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ปัญหา/ภารกิจ แหล่งการเรียนรู้ ฐานความช่วยเหลือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการจัดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ 4 ลักษณะ คือ ความคิดคล่อง (Fluency) หาคำตอบได้เร็วมีปริมาณมาก คิดแต่งประโยคอย่างรวดเร็ว คิดหาถ้อยคำที่คล้ายกัน มาใช้แทนกันได้ ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คิดหาคำตอบได้หลายวิธี หลายแนวทางปฏิบัติและสามารถดัดแปลงแนวปฏิบัติไปแก้ปัญหาใหม่ได้ ความคิดริเริ่ม (Originality) มีความคิดที่แปลกใหม่ สามารถจินตนาการและนำรูปจากจินตนาการมาใช้เขียนประโยคได้แตกต่างไปจากเดิม ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) มีความใส่ใจในรายละเอียด รู้จักใช้คำที่สละสลวยมาเพิ่มเติมในประโยคให้สมบูรณ์และชัดเจนยิ่งขึ้น การเขียนข้อความ เรื่องราวต่าง ๆ จะคิดและเขียนโดยอยู่บนพื้นฐานของการกระทำในทางที่ดีซึ่งแสดงถึงการมีจิตใจที่ดีด้วย

คำสำคัญ: การคิดสร้างสรรค์ภาษาไทย, การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แพลตฟอร์ม EDULEARN, ยุคโควิด-19

ABSTRACT

This academic journal aimed to investigate the creative thinking of second graders in Thai language learning arrangement for the promotion of creative thinking. Based on the Constructivist Theory, a learning management system that promoted creativity during the Corona virus epidemic in 2019 was designed. Under the platform model "EDULEARN," which includes components such as problems and tasks, the designed learning resources help to facilitate the exchange of knowledge in consultation with an expert. The findings established that the students possessed four types of creative thinking comprising fluency, flexibility, originality, and elaboration. First, fluency (thinking fluently) was demonstrated by the ability to find answers quickly and in large quantities. It was also observed that the students introduced similar words that could be used interchangeably. Second, flexibility (flexible thinking) was demonstrated by considering answers in a variety of ways. Furthermore, many practices can be adapted to address new challenges. Following that, originality (having a new idea) was demonstrated by using fictional images to write sentences differently. Finally, elaboration (thoughtfulness) was demonstrated by paying close attention to details and understanding how to use more euphemistic words in sentences to make them more complete and evident, as well as creating messages and stories that were inspired by good deeds and written with good intentions.

Keywords: Creativity in Thai language, Online learning management using EDULEARN Web Application, COVID-19 Era

บทนำ

การคิดสร้างสรรค์

ในยุคศตวรรษที่ 21 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางด้านการคิด นักเรียนจะต้องรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดระดับสูงซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการนำกระบวนการคิดพื้นฐานหลากหลายวิธีมาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น การจัดการเรียนรู้ที่ครูเชื่อว่า เด็กทุกคนมีพลังแห่งความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวหากได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กระตุ้นให้เกิดการคิดนอกเหนือจากที่เคยพบเจอ เคยอ่าน เคยเขียน มีจินตนาการ

อย่างอิสระ จะก่อให้เกิดการสะสมประสบการณ์ทางความคิด เมื่อถึงเวลานำออกมาใช้สมรรถนะทางด้านการคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่จะเร่งให้ความคิดสร้างสรรค์ออกมา เพื่อใช้ในการสร้างผลงานต่าง ๆ

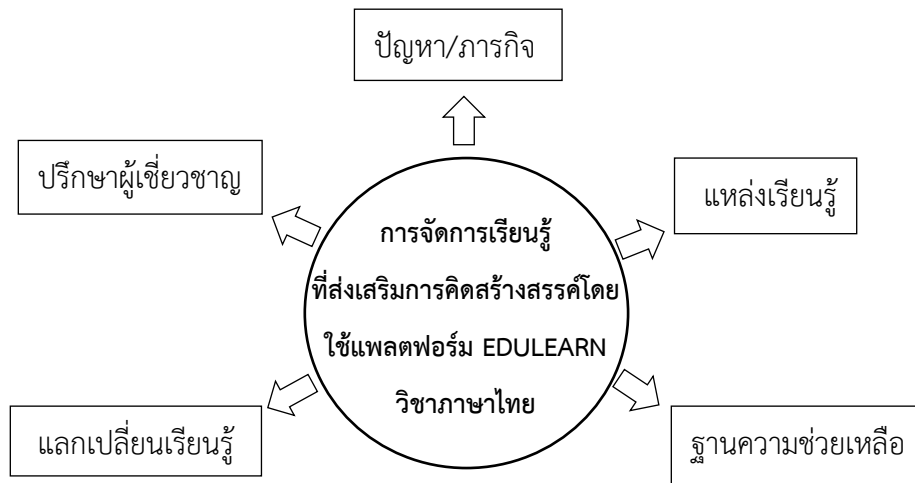
ในการเรียนภาษานั้นนักเรียนจะฝึกทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง และการดู ถ้าครูจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่แปลกใหม่ มีมุมมองที่กว้างและลึก มีการคิดสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการใช้ภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะทักษะการเขียนที่เป็นการสื่อสารเพื่อให้รู้ถึงความรู้ ความคิดเห็น ความรู้สึกและอารมณ์ของผู้เขียน ซึ่งผู้เขียนจะเขียนได้มากน้อยเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการรับรู้พื้นฐานจากการฟัง การดู และการอ่านด้วย การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการเขียน ทั้งการนำคำศัพท์มาเขียนเป็นเรื่องราว การเขียนเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเองและการเขียนเรื่องตามจินตนาการ โดยผู้เขียนจะสังเกตจากผู้เรียนมีความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) สามารถคิดได้ตรงประเด็นที่เรียน ได้คำตอบปริมาณมากในระยะเวลาเท่ากัน มีความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นการปรับสภาพความคิดให้เข้ากับสถานการณ์ โดยดูจากปริมาณที่ได้ มีความคิดริเริ่ม (Originality) เป็นความคิดที่แปลกไปจากเดิม แม้เป็นการคิดต่อยอดจากข้อมูลเดิมก็ได้ มีความคิดละเอียดลออ (Elaboration) เป็นการคิดที่ครอบคลุมเห็นภาพชัดเจนรวมถึงการตั้งชื่อเรื่องได้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องด้วย

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้นั้นจะต้องมีการฝึกฝนให้มีทั้งความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) เพื่อจะได้นำประสบการณ์ที่เคยฝึกมานั้นไปใช้ในการคิดต่อยอดต่อไป

การจัดการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์ม EDULEARN

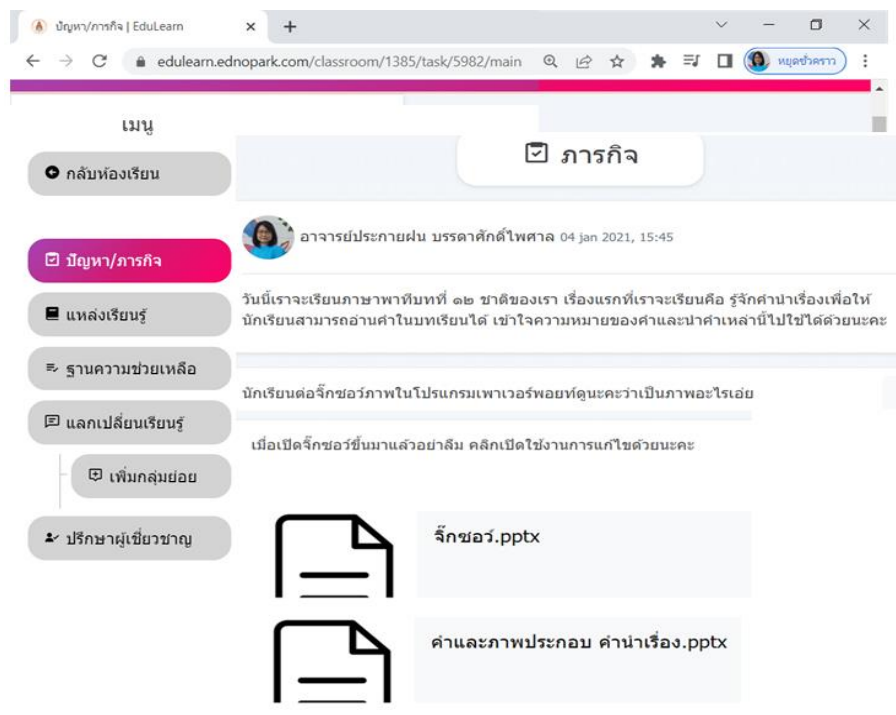
เมื่อปลายปี พ.ศ.2563 เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อเป็นการปรับตัวให้เข้ากับบริบทสถานการณ์ปัญหา โรงเรียนจึงปรับการจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์ (Online) ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้จัดการเรียนรู้ด้วยแพลตฟอร์มที่เรียกว่า EDULEARN เพื่อจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความเข้าใจในสิ่งที่เรียน หาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ได้จากสื่อแหล่งเรียนรู้ที่ครูจัดให้เรียนรู้ ซึ่งการออกแบบสื่อการเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจ จะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้มากขึ้น (มนชญา สระบัว, 2562) ผู้เขียนได้จัดการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ในขณะที่นักเรียนต้องเรียนออนไลน์ (Online) โดยทางคณะศึกษาศาสตร์ได้สร้างแพลตฟอร์มที่เรียกว่า EDULEARN ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) (สุมาลี ชัยเจริญ, 2557) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการสร้างความรู้ มีหลักการคือ การใช้ปัญหา/ภารกิจที่ใกล้เคียงกับสภาพจริงที่นักเรียนกำลังเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่จะต้องหาทางแก้ไข จึงพยายามหาวิธีแก้ไขโดยใช้ข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนหรือครูผู้สอนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขยายมุมมองเกิดแนวคิดที่หลากหลายมากขึ้น เมื่อผนวกกับการส่งเสริมให้นักเรียนได้สร้างแนวคิด สร้างความรู้ ผลงาน ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนนวัตกรรมต่าง ๆ

เมื่อนักเรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ (Active Process) จึงมีการใช้ข้อมูลความรู้และประสบการณ์เดิมมาร่วมกับความรู้ที่ได้รับมาใหม่แล้วสร้างความรู้ขึ้น ทั้งนี้ความรู้และความเชื่อที่แตกต่างกันรวมถึงสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี และประสบการณ์ของผู้เรียนจะมีผลต่อการสร้างความรู้ใหม่ของผู้เรียน ดังนั้นเพื่อให้ การเรียนรู้ของผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ ผู้เขียนจึงได้จัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่ ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน มีองค์ประกอบซึ่งแสดงเป็นภาพ ดังนี้

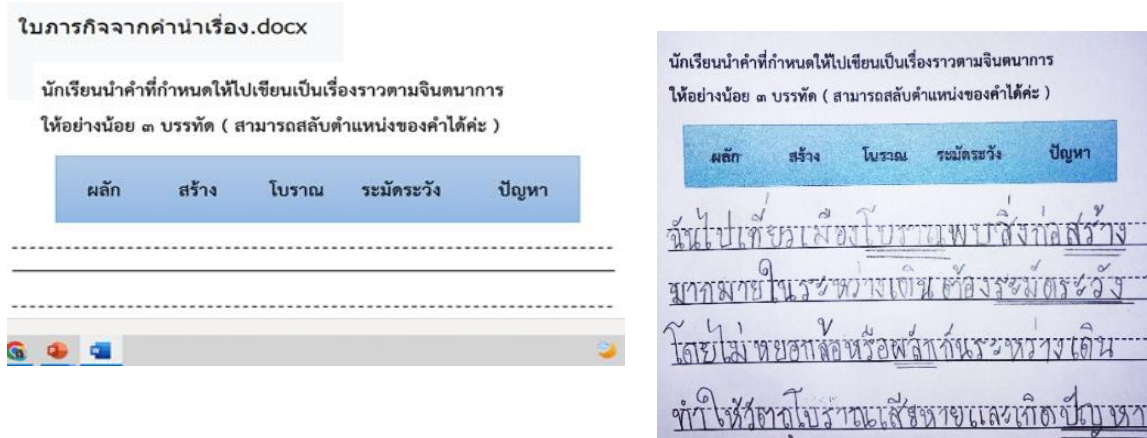

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของแพลตฟอร์มที่เรียกว่า EDULEARN ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ภาษาไทย

1. ปัญหา/ภารกิจ ในแต่ละชั่วโมงเรียนนักเรียนจะได้รับการฝึกที่จะต้องศึกษาข้อมูลที่ครูกำหนด แล้วจึงทำภารกิจ โดยภารกิจที่ทำนี้จะช่วยส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน ดังตัวอย่าง

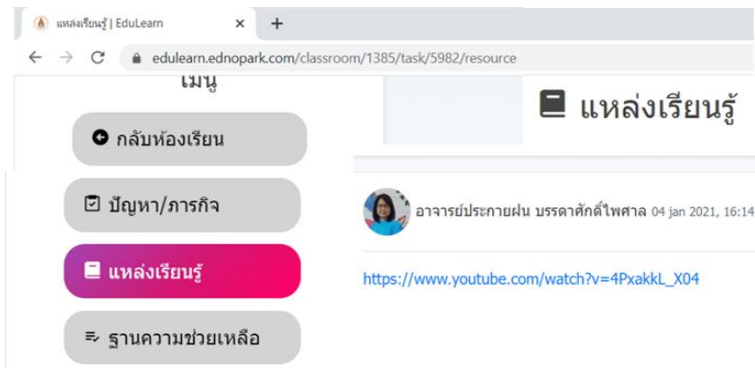
ภาพที่ 2 แสดงภารกิจที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ภาษาไทย

ภาพที่ 3 แสดงภารกิจที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ภาษาไทยและตัวอย่างผลงานของนักเรียน

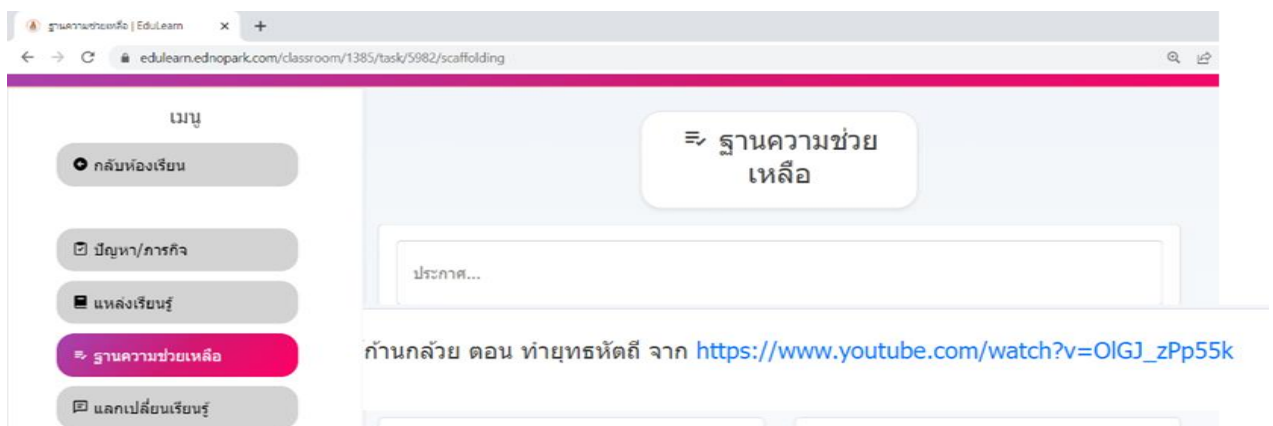
จากตัวอย่าง การเรียนในช่วงนี้นักเรียนได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ดังนี้ ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) โดยเป็นการคิดหาคำศัพท์จากเรื่องที่อ่าน ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือการนำคำที่กำหนดให้มาแต่งประโยคที่หลากหลาย ความคิดริเริ่ม (Originality) ซึ่งเมื่อนักเรียนดูภาพและอ่านคำศัพท์แล้วนำคำศัพท์มาแต่งประโยคให้สอดคล้องกับภาพได้ ส่วนความคิดละเอียดลออ (Elaboration) เป็นการเขียนเรื่องโดยการนำคำที่กำหนดให้มาผูกเป็นเรื่องราวตามจินตนาการของตนเอง ผู้เรียนได้แสดงความคิดที่แปลกใหม่โดยการสร้างสรรค์คำ นำมาร้อยเรียงเป็นประโยค ผูกเป็นเรื่องราวของตนออกมาทำให้ได้เนื้อเรื่องที่อ่านหลากหลายไม่ซ้ำกัน นักเรียนมีความคิดที่บรรเจิด มีจินตนาการที่เหนือความคาดหมาย แต่งเรื่องให้ได้ตามที่ตนเองคิดจินตนาการไว้

2. แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้เรียนจะใช้ค้นหาเพิ่มเติมแล้วนำข้อมูลมาใช้เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาตามภารกิจโดยแหล่งเรียนรู้จะมาจาก ข้อมูลที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ เช่น สื่อจากโปรแกรมพาวเวอร์พอยต์ สื่อวีดิทัศน์ และสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ในการออกแบบแหล่งข้อมูลมาให้ผู้เรียนใช้นั้น ผู้เขียนได้ออกแบบโดยการจัดหาลิงค์ที่เป็นความรู้ในอินเทอร์เน็ตและการสร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะกับการนำไปใช้งานของนักเรียนทั้งนี้ยังจัดให้มีเสียงบรรยาย เสียงอ่านประกอบกับตัวอักษรเพื่อให้เหมาะสมกับเด็กเล็กที่ยังอ่านไม่คล่อง ผู้เรียนจะมีความมั่นใจในการอ่านหนังสือ กล้าที่จะเปิดอ่านด้วยตนเองไม่ต้องรอผู้ใหญ่ช่วยอ่าน นอกจากนี้ยังมีภาพที่สวยงาม ตัวอักษรมีขนาดใหญ่ชัดเจน

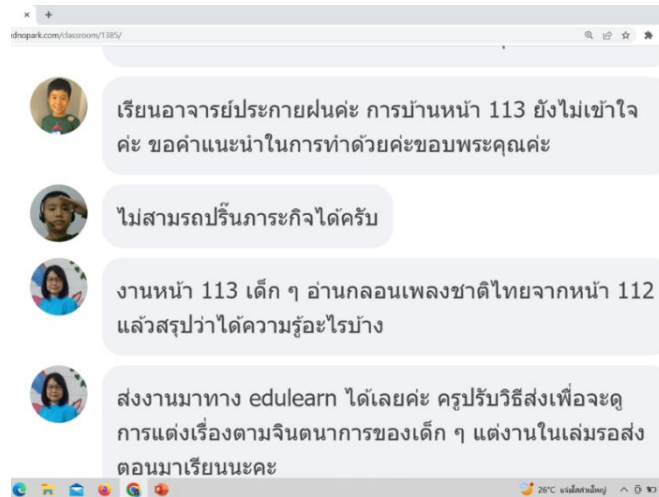
ภาพที่ 4 แสดงวิดีโอจากแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ภาษาไทย

3. ฐานความช่วยเหลือ จะเป็นแหล่งข้อมูลความคิดรวบยอดหรือรูปภาพข้อมูลเนื้อหาให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมลิงค์ที่เกี่ยวข้องให้กับผู้เรียนเพื่อเป็นแหล่งในการค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ทั้งช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกมีความเพลิดเพลิน สนุก ตื่นเต้นกับการค้นหาข้อมูลจากลิงค์ที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลที่มีในลิงค์มาเป็นใช้คำตอบและช่วยสร้างข้อความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมจากเดิม

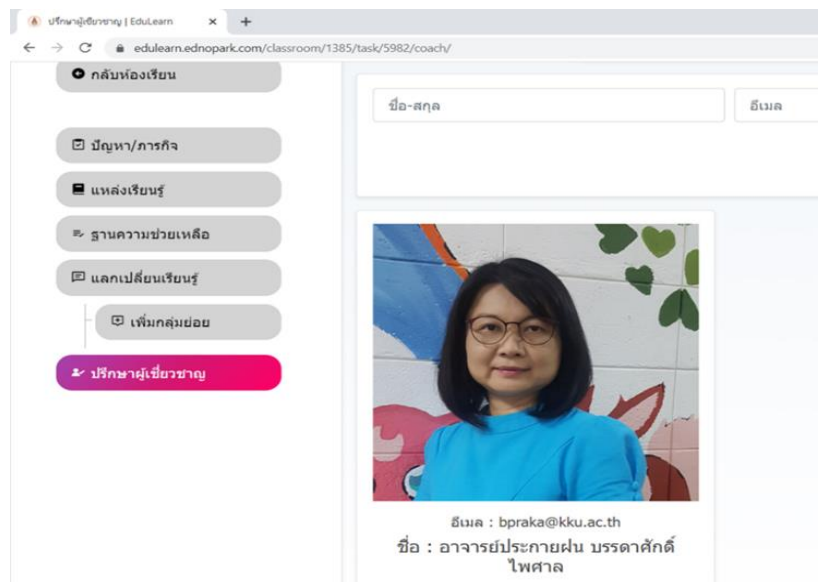
ภาพที่ 5 แสดงฐานความช่วยเหลือเพื่อเป็นแหล่งในการค้นคว้าหาจินตนาการที่ช่วยส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์

4. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนมีการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อน ๆ หรือ กับครูผู้สอนซึ่งเป็นช่องทางที่ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองได้เป็นอย่างดีพร้อมทั้งได้เรียนรู้การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ด้วย

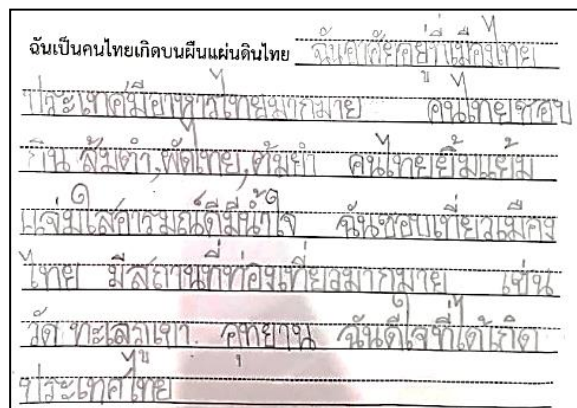

ภาพที่ 6 แสดงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครองและนักเรียน

5. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เป็นแหล่งที่ผู้เรียนจะสามารถขอคำชี้แนะหรือขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญได้แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ปัญหาจากภารกิจ นอกจากนี้หากนักเรียนมีข้อคำถามก็สามารถคุยโต้ตอบกับผู้สอนได้และผู้สอนก็สามารถตรวจสอบการส่งงานและตรวจผลงานของนักเรียนได้ด้วย

ภาพที่ 7 แสดงช่องทางปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

นักเรียนเขียนเรื่องราวตามจินตนาการของตนเองต่อจากข้อความที่ครูกำหนดให้

ถ้าฉันเป็นผู้นำประเทศไทย ฉันจะช่วยเหลือทุกคนโดยการที่ฉันจะให้เงิน คนที่ยากจน และสอนเค้าทำงาน ให้มีเงิน เช่นสอนทำนา จับปลาสร้างบ้าน และให้เงินเด็กได้เรียนหนังสือในที่ ๆ และได้กินอาหารให้ครบห้าหมู่ และถ้ารวย อยู่แล้วก็จะให้เค้าแบ่งปัน ไม่เอาแต่ใจตัวเอง ไม่โลภมาก

ภาพที่ 8 แสดงผลงานการเขียนสร้างสรรค์ของนักเรียนในแต่ละชั่วโมง

จากการจัดการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์ม EDULEARN ในครั้งนี้ผู้เขียนได้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนที่ส่งออกมาทางผลงานการเขียนสร้างสรรค์ในแต่ละภารกิจปัญหาที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ครบทั้ง 4 ด้าน ตามหลักการคิดสร้างสรรค์ของ Guilford (อ้างถึงใน สุวิทย์ มูลคำ, 2551) ประกอบด้วย ความคิดคล่อง (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ทั้งนี้แพลตฟอร์ม EDULEARN นอกจากจะช่วยให้ นักเรียนได้ทำภารกิจการเรียนรู้ที่เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดสร้างสรรค์แล้วยังเป็นวิธีเรียนออนไลน์ที่ง่ายสะดวกต่อการใช้งานทำให้การเรียนมีความสนุก น่าสนใจและท้าทาย ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในช่วงที่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ได้เป็นอย่างดี

บทสรุป

ในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในยุคโควิด-19 ใช้หลักการของ ทฤษฎีคอน-สตรัคติวิสต์เป็นพื้นฐานในการออกแบบ โดยวางภายใต้รูปแบบแพลตฟอร์ม“EDULEARN” ซึ่ง การเรียนรู้ออนไลน์ (Online) ออกแบบมาให้ง่ายต่อการใช้งานเพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีองค์ประกอบ คือ **ปัญหา/ภารกิจ** เมื่อผู้เรียนถูกกระตุ้นด้วยปัญหา/ภารกิจ แล้วผู้เรียนจะพยายามหาข้อมูล

การเพื่อการแก้ไข โดยมีข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ **แหล่งการเรียนรู้** เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้เรียนจะได้ค้นหาเพิ่มเติมจากประสบการณ์เดิมของตนเองและนำข้อมูลมาใช้ในการนำไปแก้ปัญหาตามภารกิจได้ **ฐานความช่วยเหลือ** ผู้เขียนได้ทำลิงค์ที่เกี่ยวข้องให้ผู้เรียนศึกษาเพื่อเป็นแหล่งในการค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เมื่อเกิดปัญหาจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ 4 ลักษณะ คือ ความคิดคล่อง (Fluency) หาคำตอบได้เร็วในปริมาณมาก คิดแต่งประโยคอย่างรวดเร็ว คิดหาถ้อยคำที่คล้ายกันมาใช้แทนกันได้ ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คิดหาคำตอบได้หลายวิธี หลายแนวทางปฏิบัติ และยังสามารถดัดแปลงแนวปฏิบัติไปแก้ปัญหาใหม่ได้ ความคิดริเริ่ม (Originality) มีความคิดที่แปลกใหม่ สามารถจินตนาการและนำรูปจากจินตนาการมาใช้เขียนประโยคได้แตกต่างไปจากเดิม ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) มีความใส่ใจในรายละเอียด รู้จักใช้คำที่สละสลวยมาเพิ่มเติมในประโยคให้สมบูรณ์และชัดเจนยิ่งขึ้น การเขียนข้อความเรื่องราวต่าง ๆ จะคิดและเขียนโดยอยู่บนพื้นฐานของการกระทำในทางที่ดีซึ่งแสดงถึงการมีจิตใจที่ดีด้วย

เอกสารอ้างอิง

มนชญา สระบัว. (2562). การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม : เรือนอีสาน.

วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 9(3), 103-110.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้*

แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สุมาลี ชัยเจริญ. (2557). *การออกแบบการสอน หลักการ ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ขอนแก่น: แอนนาออฟเซต.

สุวิทย์ มูลคำ. (2551). *ครบเครื่องเรื่องความคิด*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์